

Immers bij bloote negatie kan het wetenschappelijk streven niet blijven staan. Afbreken alleen schenkt geen wetenschappelijke bevrediging; er moet naar een nieuwen opbouw worden gezocht. En zoo wordt dan die nieuwe opbouw opgetrokken, soms met behulp van een bepaald philosophisch systeem ³⁾, doorgaans op het fundament van het evolutie-dogma, en in elk geval met gebruikmaking van veel vernuftige combinatie en rijke fantasie.

— De verschijnselen nu welke mij aanleiding geven om te spreken van tij-kentering in de Oud-Testamentische wetenschap bestaan hierin, dat gelijktijdig bij verschillende beoefenaren dier wetenschap, welke zich overigens en principieel en methodisch bij de toonaangevende richting aansluiten, eene neiging openbaar wordt om op meer dan één punt een oordeel te vellen, dat tegen de beide genoemde karakters trekken ingaat, dat dus weer meer nadert tot de traditie en afwijkt van de speculatieve constructie die door de heerschende richting ontworpen is, om zich meer te gronden op de reële feitelijkheid. Wat mij hierin de bijzondere aandacht waardig schijnt is: ten eerste dat zulke gewijzigde oordeelvelling afkomstig is van geleerden, die niet à priori tegenover de toonaangevende richting staan maar in vele opzichten de beschouwingen dier richting van harte aanvaarden; ten tweede dat zulke gewijzigde oordeelvelling zich niet slechts tot één enkel punt bepaalt, maar op onderscheidene Oud-Testamentische vraagstukken, waaronder zelfs van de meest fundamenteele, betrekking heeft; ten derde dat zulke gewijzigde oordeelvelling van zoo verschillende zijde gelijktijdig wordt geuit. Het is om deze redenen dat ik, bij alle voorzichtigheid die wetenschappelijke bezonnenheid voorschrijft, het spreken van eene tij-kentering alleszins gerechtvaardigd acht.

Ik wil beproeven u dat nu meer in bijzonderheden aan te toonen. Daartoe verdeel ik de talrijke vraagstukken die zich bij de bestudeering van het Oude Testament voordoen in drie groepen, n.l. die welke betrekking hebben op den religieuzen inhoud, op de historische gegevens en op het litterarisch ontstaan van het Oude Testament. Uit elk van die drie groepen wil ik dan een aantal voorbeelden uitkiezen, ten einde u daaraan de kentering in de beschouwingen en opvattingen te doen zien. Ik zal daarbij